

Palmen und Stauden – palme in trajnice

30.06.–16.09.2019 im Pavelhaus_Pavlova Hiša

Palme, trajnice in druge tako imenovane eksotične rastline se ponujajo kot raznovrstne projekcijske površine – so nekje med pestro daljino, zasanjanimi počitniškimi občutki ali »žalostnimi tropi«. Slabše pa dojemamo nazorno uporabo palm in njihovih rastlinskih sorodnikov v kolonialnih sistemih in postkolonialnih zapletih ter tudi v akutni nevarnosti našemu globalnemu naravnemu prostoru. Razstava združuje različne pristope sodobne umetnosti na temo palm in drugih rastlin, ki so z migrantskim poreklom simbolično premikale meje.

V Radgoni in okolici najdemo številne palme in še posebej bananovce, tako v javnem kot v zasebnem prostoru.

Številni izmed njih so potaknjenci s plantaže Johanna Cziglarja. Upokojeni podjetnik se že od sredine 70. let prejšnjega stoletja intenzivno ukvarja z gojenjem bananovcev. V njegovem vrtu uspevajo agrumi in druge eksotične rastline, ki poleti sicer uživajo v sredozemskem podnebnju regije, toda pozimi te zahtevajo obsežno zaščito. Za razstavo nam je posodil slike iz osebne zbirke. Uokvirjene slike iz Cziglarjeve »stopniščne galerije« so dokumentacija njegovega dosedanjega dela z bananami in palmami.

Christian Kosmas Mayer v svoji instalaciji uporablja dva živa bananovca. Ta lahko na sebi nosita slike, če so na njune liste več tednov pritrjeni fotografski negativi. Rastlinska fotosinteza tako postane fotografija in ustvarja podobe v različnih odtenkih zelene. Kakor hitro negative odstranimo, da bi odkrili te občutljive slike, pa te izginejo in ponovno preidejo v običajno zeleno. Podobno je deloval postopek prenosa fotografij na kožo uporabnikov Instagrama, ki so poleti leta 2015 pričeli z »umetnostjo sončnih opeklin«, četudi je to precej nezdravo in so bili povsem rdeči. Mayer rastlinam v Pavlovi hiši – njim nenevarno – na liste prinaša slike te človeške umetnosti sončnih opeklin.

Regula Dettwiler uporablja različne umetniške metode, da bi raziskala strategije in ponazoritvene oblike naturalizirane izumetničenosti. Tako je na primer na liste kavčukovca prišla čipkasto obrobo ter to portretirala na *nain*, okroglo perzijsko preprogo – klasično podomačenje eksotičnega. Poleg tega razstavlja akvarele v velikem formatu, ki na prvi pogled delujejo kot herbarij, tj. biološka študija rastlin, a pri natančnejšem opazovanju razkrijejo predmet njene raziskave: najdene ali ciljno pridobljene rastlinske dele iz plastike, materiala, brez katerega si narave ne moremo več predstavljati.

Edith Payer je iz treh zогlenelih stebel bananovca – reliktoв pomrznjenih palm iz Cziglarjevega vrta, ki niso preživeli ostre zime – za razstavo izdelala tri nenavadna skulpture, ki spominjajo na ptičje glave. Delo tematsko obravnava fenomen spremembe vidika pri slikah z optično iluzijo, ki lahko sprožijo spontano spremembo dojetanja. Znane slike obrazov z optično iluzijo so se pojavile že v 19. stoletju v humorističnih revijah ter imajo dandanes svoje mesto v psiholoških učbenikih in poljudnoznanstvenih prikazih spektakularnih fenomenov zaznavanja.

Tadej Pogačar se ukvarja s sistematiko slik in najrazličnejšimi ponazoritvenimi oblikami. V razstavi lahko vidite njegovo 20-delno fotografsko serijo, ki portretira palme na Tenerifih. Tenerifi so dolgo veljali kot odskočna deska Evrope za osvajanje novih celin. V podnebnju, podobnem afriškemu, so lahko osvajalci, skriti pred svetom, izvajali poskuse na rastlinah in živalih. Večina tamkajšnjih palm je uvoženih in se je pomešala z avtohtonimi vrstami. Veličastno rastlinstvo, ki ga lahko turisti dandanes občudujejo na Tenerifih, je bilo vzgojeno umetno in kaže enega izmed stranskih učinkov brutalne evropske kolonialne preteklosti.

Christoph Eiböck prikazuje nekaj delov svoje obsežne zbirke risb palm. Več kot 40 let že prosi prijateljice in prijatelje, znance in nove znance, da mu s svinčnikom narišejo palmo. Tisoče takšnih risb je v vsem tem času zbral – prikazujejo ne le neskončen poetični potencial, temveč pričajo tudi o raznolikem projekcijskem predmetu palmi. Poleg tega lahko občudujete nekatere predmete iz Eiböckove osebne zbirke, ki se ukvarja z vsakdanjim življenjem s palmami, pa tudi z njihovo slikovno ponazoritvijo.

Mateja Bučar predstavlja dokumentacijo svojega performansa *I would've been a tree* iz leta 2010, v katerem se sama spremeni v palmo in se premika z vetrom, hkrati pa služi kot projekcijska površina, da lahko predstavi slike in tudi zgodbe, povezane s palmami. Tako se performans Bučarjeve dotika različnih projekcij na svet, ki se spreminja, in nas v njem, nekje med mislimi in sanjah o tehnologiji, ekologiji ter socialnih, a tudi povsem osebnih poteh in resnicah.

Roswitha Weingrill je na ostrešje namestila viseče dele palm. Od vetra zvite palme so tipična slika poročanj o hurikanih iz Združenih držav Amerike. Najpogostejša vrsta palm na Floridi, *Dictyosperma album*, je poznana tudi kot *hurricane palm* (sl. hurikanska palma). Razlog za to poimenovanje je njihova sposobnost, da ob močnem vetru odvržejo listje in tako preprečijo težje poškodbe stebela.

Franz Konrad se v svojih risbah v velikem formatu ukvarja z bananovci in z njimi povezano globalno industrijo. Tudi v Avstriji sodijo banane k najpriljubljenejšim tropskim

sadežem. V Avstriji so pogosto ena in edina vrsta sadja, ki jo ljudje uživajo. In to čeprav banan tukaj sploh ne pridelujemo. Ta pridelava poteka praviloma tisoče kilometrov v stran v pokrajinah z gojeno monokulturo, kjer raste ena sam vrsta banane, banana Cavendish, v ekološko ter tudi človeško katastrofalnih pogojih, s čimer je na koncu cenejša tudi od domače vrste jabolka na oddelku lokalnega sadja.

Projekt **Markusa Jeschauniga** *Oase No. 8* (sl. Oaza št. 8) se je med letoma 2015 in 2016 prav tako ukvarjal s pridelavo banan in drugih tropskih sadežev v osrčju Gradca. Njegova instalacija v obliki mehurjev je postala tropski rastlinjak, ki ga ogrevata dve bližnji zamrzovalni napravi. Skozi energetske učinkovite rabe virov, ki so na voljo, je bilo ob koncu projekta mogoče obirati banane, papaje in ananas. Njegov projekt je prikazal prototipsko neizkoriščen potencial in hkrati nujno potrebo, ki si jo lahko preprosto zamislimo tudi v večjem merilu.

Markus Waitschacher